

*yordam
ēdebiyat*

Eserin Orijinal Adı:

The Lenz Papers

Orijinali, Cassell and Company tarafından Londra'da İngilizce olarak 1964 yılında; Almancası 1963 yılında Leipzig'de (önce *Die Papiere des Andreas Lenz*, daha sonra *Lenz oder die Freiheit* adıyla) basılmıştır.

STEFAN HEYM

LENZ BELGELERİ

ROMAN

TÜRKÇESİ
BETÜL ÇELİK

yordam
edebiyat

Yordam Edebiyat: 78 • Lenz Belgeleri • Stefan Heym

ISBN 978-605-172-362-4 • *Türkçesi*: Betül Çelik

Redaksiyon: Cem Eroğul-Hayri Erdoğan • *Düzeltilme*: Gülден Kurt-Dilan Keyvan

Haritalar: Gülден Kurt • *Kapak ve İç Tasarım*: Savaş Çekiç

Sayfa Düzeni: Gönül Göner • *Birinci Basım*: Eylül 2020

© Stefan Heym, 1964; © Yordam Kitap, 2017

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 44790)

Çatalçeşme Sokağı Gendaş Han No: 19 Kat: 3 34110 Çağaloğlu - İstanbul

Tel: 0212 528 19 10 • **W:** www.yordamkitap.com • **E:** info@yordamkitap.com

www.facebook.com/YordamEdebiyat • www.twitter.com/YordamEdebiyat

www.instagram.com/yordamkitap

Baskı: **Pasifik Ofset** (Sertifika No: 44451)

Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1

Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2

34310 Haramidere / İstanbul

T: 0212 412 17 77

LENZ BELGELERİ

ROMAN

Gertrude'ye

STEFAN HEYM

Asıl adı Helmut Flieg olan Alman yazar ve gazeteci Stefan Heym, 10 Nisan 1913'te, Saksonya eyaletine bağlı Chemnitz'de doğdu. Henüz lisedeyken yazdığı antimilitarist bir şiir Nazileri öfkelerince okuldan atıldı, eğitimini Berlin'de sürdürdü. 1933 Reichstag yangınından sonra, gazetecilik okulunu yarıda bırakarak Çekoslovakya'ya kaçtı. Prag'da yayınlanan Alman gazetelerinde çalıştı. Bu süre zarfında yazdığı makaleleri, Stefan Heym de dahil olmak üzere pek çok takma adla imzaladı.

1935'te aldığı bir öğrenci bursuyla ABD'ye gitti. Alman şair Heinrich Heine üzerine yazdığı bitirme teziyle Chicago Üniversitesi'nden mezun oldu. 1937-1939 yılları arasında, Almanca ve haftalık yayınlanan, ABD Komünist Partisi'ne yakın bir dergide yazı işleri müdürlüğü yaptı. İkinci Dünya Savaşı ile birlikte dergi kapanınca bağımsız yazar olarak çalışmaya başladı. 1942'de basılan ve Nazi işgali altındaki Çekoslovakya'yı anlattığı ilk romanı *Hostages* [Rehineler] ile en çok satanlar listesine girdi.

Almanya'daki aile bireylerinden pek çoğu, Yahudi kökenlerinden ötürü Auschwitz toplama kampında katledilen Heym, 1943'te ABD vatandaşlığına geçti. İkinci Dünya Savaşı yıllarında antifaşist mücadeleye psikolojik savaş biriminde görev alarak katıldı. Çalışmaları, Nazilerin komutasındaki askerleri etkilemek için tasarlanmış bildiri, broşür ve radyo metinlerinden oluşuyordu. Bu deneyimi, ileride yazacağı ve kendisine yine büyük başarı getirecek olan *The Crusaders* [Haçlılar] romanının arka planını oluşturdu.

Savaştan sonra bir müddet Münih'te, Amerikan işgal kuvvetlerinin en önemli gazetelerinden biri olan *Die Neue Zeitung*'un editörlüğünü üstlendi. Nazilerle işbirliği yapmış olan Alman elitlerine yönelik eleştirel duruşunu yumuşatmayı reddettiği için 1945'in sonlarına doğru ABD'ye geri gönderildi; komünist olduğu gerekçesiyle ordudan da atıldı.

Gerici ve antikomünist McCarthy soruşturmaları başlayınca, Charlie Chaplin, Bertolt Brecht ve Thomas Mann gibi aydınlarla birlikte ABD'yi terk eden Heym, 1952'de Prag'a, ertesi yıl da Demokratik (Doğu) Almanya'ya taşındı. Dönemin başkanı Eisenhower'a, ABD'nin faşist bir devlet ol-

maya başladığını, bu nedenle Amerikan vatandaşlığından ayrıldığını ilan eden ünlü mektubu yazdı; Kore'ye yapılan askerî müdahaleyi protesto etti.

Doğu Almanya'daki hayatının ilk yıllarında Heym, ülkesine geri dönen sosyalist bir yazar olarak büyük itibar gördü. Almanya'da yayınlanan Sovyet gazetesi *Die Tägliche Rundschau*, ona günün siyasi meselelerini tartışabileceği bir sütun verdi. Heym'in İngilizce yazmaya devam ettiği romanları, kendisi için kurulmuş bir yayınevi (Seven Seas Publishers) tarafından yayınlandı; Almanca çevirileri de çok sayıda basıldı. Ne var ki yönetimle olan ilişkileri, bir kitabının yayınlanması politik gerekçelerle engellenince 1956'dan itibaren gerildi. Muhafif tutumu, Almanya Sosyalist Birlik Partisi (SED) konferansında Erich Honecker tarafından açıkça eleştirildi.

1969'da *Lassalle* adlı romanını Batı Almanya'da yayınlayan Stefan Heym, kambiyoyu kontrol rejimini ihlalden mahkûm edildi. 1976'da muhalif şair Wolf Biermann'ın sürgününü protesto eden dilekçeyi imzalayan yazarlar arasındaydı. 1979'da Yazarlar Birliği'nden de dışlandı; artık kitaplarını sadece Batı'da yayınlatabiliyordu. Heym, 1982 gibi erken bir tarihte iki Almanya'nın yeniden birleşmesi fikrini dillendirmeye başlamıştı. 3 Ekim 1990'da gerçekleşen entegrasyondan sonra, Doğu Almanlara karşı ayrımcılık olarak gördüğü uygulamaları eleştirdi; tekrar bir araya gelen Almanya'nın kapitalizmine karşı sosyalist Almanya alternatifini savundu.

Stefan Heym 1994 yılında yapılan seçimlere, o zamanki Demokratik Sosyalizm Partisi'nin açık listesinden bağımsız aday olarak katıldı ve kıdemli üye sıfatıyla Federal Meclis'in açılış konuşmasını yaptı. Ancak bir yıl kadar sonra, milletvekili ödeneklerini artıran anayasa değişikliğini protesto etmek için istifasını verdi.

16 Aralık 2001'de hayatını kaybeden Stefan Heym, Almanca ve İngilizce dillerinde kalem oynatabilen çift dilli bir yazardı. Romanlarının pek çoğu önce İngilizce yazılmış ve bazıları yine kendisi tarafından Almanca'ya çevrilmiştir. Üstün yazar nitelikleri ve hikâye anlatıcılığındaki becerisinden ötürü her zaman takdir gördü ve çok okundu. Tarihsel konuları kurgularken *-Lenz Belgeleri'*nde olduğu gibi- güncel olayları eleştirel bir şekilde ele aldı.

Yazarın *Haçlılar* (1948) adlı romanı da 2021 yılı içinde Yordam Edebiyat tarafından yayınlanacaktır.

LENZ BELGELERİ

1849'un Mayıs ayı. Küçük bir Alman grandükalığı olan Baden'in istihkâm şehri Rastatt, yaklaşan ayaklanmanın kargaşasıyla çalkalanıyor.

Türkenlouis meyhanesinin gürültü ve kargaşası içinde, hikâyemizde rol alacak kişiler görünüyor: bir asker ve ozan olan Andreas Lenz, güzelliği ile asker-sivil herkesi büyüleyen çekici Josepha, bankerin zarif, entelektüel ve sevdiği adamı kazanmak için taliplerini memnuniyetle geri çevirecek olan kızı Lenore, ayakta kalmaya çalışan bir sol gazetenin editörleri olan genç Karl Marx ve Friedrich Engels ile buluşmak üzere, Köln'e doğru yola çıkacak olan devrimci köylü Christoffel.

Avrupa tarihindeki en dramatik dönemlerden birinin hikâyesi, 1848-49 Devrimi'nin Almanya'nın en az bir bölümündeki sıradan insana umut olduğu o kısacık üç ay, işte böyle başlıyor.

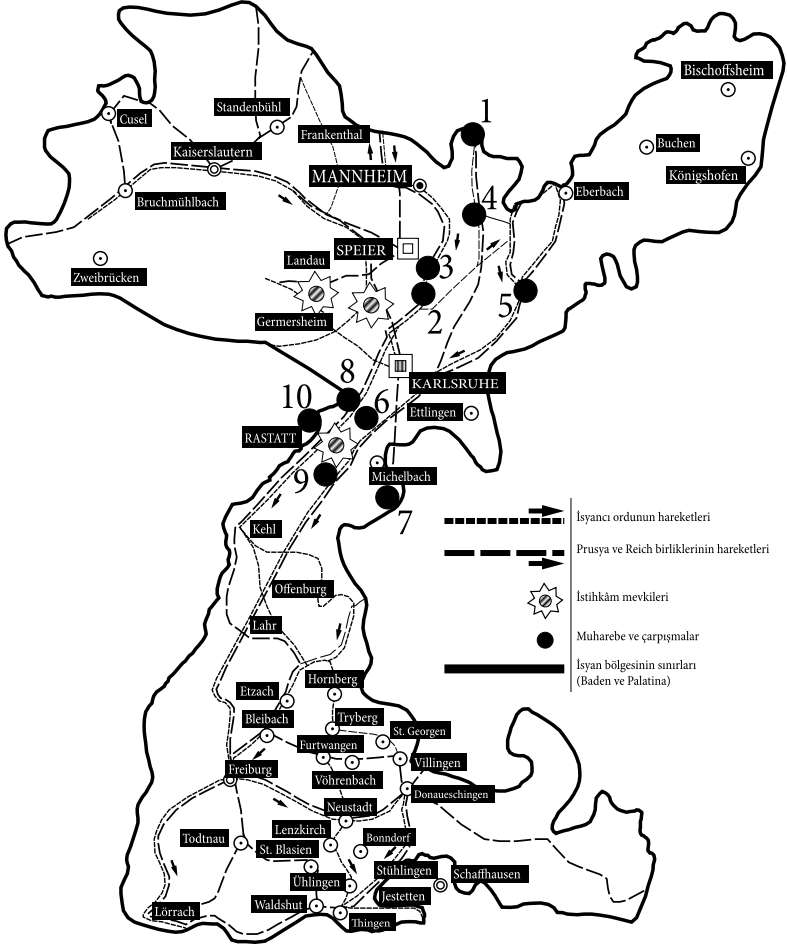
Ağırlıklı olarak asker-ozan Andreas Lenz'in gördüklerine ve yazdıklarına dayanan yazar, muzaffer bir darbeye dönüşen devrim tohumunun, deneyimsizlik, liderler arasındaki fikir ayrılıkları ve kaynak kıtlığı yüzünden zayıflayışını, karşı konulamaz Prusya müdahalesinin kısacığı içinde sefil ve acınası bir sonla silinip gidişini gözler önüne seriyor.

Bu çöküşün arifesinde Lenz, şu düşünceyle yeni bir cesaret buluyor: Söylenecek her şey söylendiğinde ve yapılacak her şey yapıldığında, mücadeleden geriye ne kalır? Mücadelenin neden olduğu iyi ya da kötü tüm değişimler, artık, büyük insani gelişim tasarımının bir parçası haline gelmiştir...

O büyük tasarım ki, kökleri Valley Forge'a* kadar gider, Bastille baskınında hız kazanır, kısa bir süreliğine de olsa Almanya'daki küçük grandükalığa uğrar, Gettysburg'da yeni bir güç bulur, insanları Paris Komünü'ndeki barikatlara çeker ve nihai ifadesini yirminci yüzyılın devrimlerinde bulur.

* Amerikan Bağımsızlık Savaşı sırasında, 1777-78 kışında, Pensilvanya'da George Washington'un askerlerinin kamp kurduğu bölge. Bu kampta bulunan askerlerin birçoğu, soğuk ve açlık nedeniyle ölmüştür. -çev.

MUHAREBE VE ÇARPIŞMA NOKTALARI

1	Laudenbach	30 Mayıs	7	Gernsbach	29 Haziran
2	Wiesenthal	20 Haziran	8	Steinmauern	29 Haziran
3	Waghäusel	21 Haziran	9	Oos	30 Haziran
4	Heidelberg	21 Haziran	10	Rastatt'tan yapılan 4 hücum:	
5	Sinsheim	23 Haziran	a	Steinmauern	5 Temmuz
6	Oettingheim u. Michelbach	28 Haziran	b	Rheinau	6 Temmuz
			c	Rastatt	8 Temmuz
			d	Rastatt	12 Temmuz

İLK SÖZ

“Ne saçma fikir!”

“Öyle mi? Neymiş saçma olan?”

“İşte bu!” Lenz eliyle kara çalılıkları, bir şubat öğleden sonrasının bastırmakta olan alacakaranlığındaki külrengi, ıssız araziye, mezarları gizleyen yer yer karlı bayırları gösterdi. “Mezarlık! Kilometrelerce uzayıp giden mezarlık!”

“Eh, bir yere gömülmeleri lazımdı,” dedim. “Bu yer, neden öldükleri yer olmasın ki?”

Lenz kaşlarını çattı. Kaputunun yakasını kaldırdı. “Kesin olarak biliyoruz ki bu insanlar boş yere ölmedi,”* dedi. Yaptığı alıntının yavanlığını biraz olsun azaltma amacıyla gülümsemesi pek de işe yaramamıştı. Arazi üzerine düşmüş gölgeler fazla ağırdı.

Serin hava nedeniyle sırtımdan inen hafif ürpertiye dayanmaya çalışıyordum. Eski zamanlarla ilgili bir şeyler söylemek istedim; ama biz 1944 yılında yaşıyoruz, dert edeceğimiz kendi savaşlarımız, kendi sorunlarımız var.

“Elbette bir yere gömülmeleri lazımdı,” diye devam etti. İnce, hassas yüzü, alaycı bir gülüşle çarpılmıştı. “Peki biz onların gömüldüğü yerde yaşamak zorunda mıyız?”

İşte bunda haklıydı. Bu konu üzerine hiç konuşmamıştık ama bu düşünce, öyle ya da böyle, bölükteki çoğu insanı birçok defa rahatsız etmişti. Ne var ki ordudayken insan pek çok şeye alışıyor. Bu yüksek rütbelilerin kafası normalde de pek tuhaf çalışır, ama bu durumda hepsinden başka bir aptallık vardı: Sen kalk, yeni bir savaşa göndermek istediğin adamları, eski bir savaştan kalan ölülerin arasına yerleştire!

* Abraham Lincoln’un 19 Kasım 1863 tarihinde Gettysburg’da yaptığı konuşmadan alıntı.
-çev.

Ah Gettysburg! Trompet sesleri! Toynakların çamurlu arazideki boğuk sesleri... “Hücuuuu!” Ardından mermilerin acımasız patlaması, ete ve kemiğe saplanan süngülerin çatırtısı!

Vaktiyle mezarlığı temizlemek ve Büyük Bunalım* yüzünden artan işsizlik oranını aşağı çekmek için buraya gönderilen Sivil Savunma Teşkilatı'ndan** gençlerin inşa ettiği birkaç yıkık dökük barakada kalıyorduk. Artık ordu, işsizleri silah altına alıyordu (aman ne güzel!) ve Çavuş Andrew Lenz ile ben, kamburu çıkmış sırtlarımızda asılı tüfeklerimizle, mazinin savaş meydanlarında keşif devriyeciliği oynuyorduk.

“Tanrım!” diye iç çekti. “Biraz oturacağım.”

Rahatlık açısından bakılacak olursa, iyi korunmuş bir ulusal anıt alanında devriye gezmenin kendine özgü getirileri vardı: özenle ekilmiş çit mazıları sayesinde rüzgârdan korunan banklar, eski ama itinayla korunmuş birkaç topun etrafındaki, yaz aylarında çok keyifli olacağı kuşkusuz olan gölgelik alanlar, üstünde isimlerin, rütbe ve birliklerin yazılı olduğu güzel, büyük bir mezar taşının üzerinden izlenen nefis bir manzara.

Lenz, bir bankın köşesindeki kiri ve ıslaklığı eliyle temizledi, yaşıya oturdu, bacaklarını uzattı. Tüfeğini dizlerinin arasına yerleştirdi, miğferini çıkarıp tüfeğin namlusuna astı. Terden ıslanmış koyu renk saçları alnına yapışmıştı. Güzel, biçimli bir alnı ve çoğu zaman düşünceli, barut grisi gözleri vardı. Şiir yazdığını veya hiç değilse bir vakitler yazmış olduğunu düşünmüştüm; meslek olarak matbaacıydı; matbaacılar entelektüelliğe yatkın olurlar. Ama böyle bir şeyin aklının ucundan bile geçmediğini kesin bir dille söyledi, hatta bu tahminimden dolayı biraz da şaşırılmış göründü.

Bir anda gözleri mezar taşına kilitlendi. Kaskatı kesildiğini fark ettim. “Şuna baksana!” dedi. “İnanılır gibi değil!”

Sesinde, her zamanki konuşmasına ters, neredeyse korkuyla karışık bir telaş vardı. Mezar taşına, isimlere baktım. Gün ışığı azalıyordu ama taşın üstündeki isimleri okumak yine de mümkündü. En tepedeki isim şöyleydi:

* 1929 ekonomik bunalımı. –ed.

** *Civilian Conservation Corps* (CCC): Eski ABD başkanlarından Franklin D. Roosevelt tarafından 1933'te kurulan ve işsiz, bekâr erkeklerin istihdam edildiği destek programı. 1942'de sonlandırılmıştır. –ed.

ANDREW LENZ

Yüzbaşı, B Bölüğü, Illinois 3. Piyade Sınıfı

Çavuş Lenz gülüyor, gözlerine inanamıyordu. Malum soruyu sormasına gerek yoktu, kendim de sorabilirdim, çünkü harekâtın çok yakında başlayacağını, kaçışımızın olmadığını herkes gibi ben de biliyordum. Belli belirsiz hissedilen bu duygu o soruyu da beraberinde getiriyordu: İsminizi bir mezar taşında görseniz ne hissedersiniz?

Güçlü bir batıl inancınızın olması şart değil. Çok eski zamanlardan bu yana kanımıza işlemiş o kadim inanışların en ufak kırıntısı bile, böyle bir durumda bir musibet kokusu almaya yeter. Elbette ona bunun hiçbir anlamı olmadığını söyledim. Lenz hiç de az rastlanır bir isim değildi, bilhassa Almanlar arasında. Andrew ismi de tüm dillerde vardı: Andrew, Andreade, André, Andryuşka... Endişelenecek ne vardı?

“Saçmalama,” dedi, “o benim büyükbabam.”

Tüfeği ile miğferini banka dayadı, mezarın yanına gitti. Sırtı bana dönük halde mezarı incelerken konuşmayı sürdürdü: “İç Savaş zamanında yüzbaşı olduğu ve burada öldüğü ailem tarafından biliniyordu. Sadece, büyükbabanı askerlerin arasında pek düşünmezsin ya hani... Onunla bu şekilde karşılaşacağımı beklemezdim...”

Bana doğru döndü. Hava iyiden iyiye kararmıştı.

“... yani böyle apansız,” diyerek cümlesini tamamladı. Şimdi sesi daha metanetliydi. Sadece gözleri neler hissettiğini biraz ele veriyordu. “Andrew Lenz,” dedi ve ekledi: “Yani bu Andrew Lenz, başına bu iş geldiğinde kırk yaşında bile değildi. Evde bir yerlerde bir fotoğrafı olacak; geniş siperlikli asker şapkasıyla sakallı bir adam, biraz sıkılgan. Herhalde poz vermekten nefret ediyordu. Ama fotoğraf çoktan sarardı.”

Tüfeğiyle miğferini aldı.

“Gidelim mi?”

• • •

Lenz'e –torun olana– hakkını vermek lazım. Bu olayı içine gömdü ve, birkaç sefer dışında, konunun açılmasına hiç müsaade etme-

di. Olayların da yardımı oldu tabii. Savaş demek değişim demek; yeni yerler, yeni insanlar, her gün yeni bir pislik, yeni bir aptallık demek... Sadece, çok nadiren, her şeyin toptan yitirilmediğini gösterecek kadar bir insani yücelik kırıntısı görmek demek! Yine de Gettysburg'da yaşanan o anı ne o unuttu ne de ben. İkimizin sırrı oldu ve aramızda bir bağ oluşmasını sağladı. Bu olay nedeniyle savaş boyunca onu hep bir tür kaygıyla izledim. Bir kere, o kasvetli şubat öğleden sonrasında, kaderin onu işaret ettiğini görmüştüm ya... Bunun gerçek olmasını hiç istemedim, buna inanmayı hiç istemedim –hâlâ da inanmıyorum– ama ne zaman ona rastlasam, kıyıya yapılan çıkarmanın ertesinde Fransa veya Almanya'da, onu ne zaman görsem kendimi rahatlamış hissettim. Bir birlik, yeni tutsaklar geldiğini bildirdiğinde sorgu için ikimizden biri giderdi, bu gibi işler yüzünden sık sık ayrı düşüyorduk. Birbirimizi günlerce, haftalarca, hatta bazen aylarca görmediğimiz olurdu. Ama sonra buluşurduk. Hiçbir yerinde bir çizik bile görmeyince güler ve “Bak sen şu iş!” derdim. İş derken kastedilen şeyin, Gettysburg'da taşa yazılmış bir isimden başka bir şey olmayan Andrew Lenz –dede Lenz– olduğunu ikimiz de bilirdik. Kesinlikle bir isimden başka bir şey değildi.

Sonra onun hakkında konuşurduk. Zorunluluk gibi bir şeydi bu. Gettysburg'daki o günden sonra, ölümün –torun– Lenz üzerinde dolanan gölgesini katlanılabilir kılmak için bunu yapmak zorundaydık. Babasının, *kendi* babası hakkında anlattıklarından parça parça bir şeyler hatırlıyor ve her görüşmemizde o eski savaş meydanındaki eski bir topun yanında ebedî istirahatine çekilen bu adam hakkında yeni bir bilgi paylaşıyordu. O kadar ki, sonunda adamı gayet net bir şekilde kafamda canlandırabildim. Gerçi büyük ihtimalle kafamda canlanan o değil yanımdaki Lenz'di, çünkü hayal gücünün sınırları genellikle kendi zamanımızın bakış açısıyla çiziliyor.

Andreas ismiyle vaftiz edilen –dede– Lenz, 1849 yılında Birleşik Devletler'e gelmiş, yanında da yine kendi gibi genç, çok zarif bir güzelliğe sahip ve belli ki evlilikteki denge unsuru olan karısını getirmiş. Evde kadının borusu ötermiş; –torun– Lenz aynen böyle demişti. Birkaç çocukları olmuş, bunlardan en küçüğü, yani benim

tanıdığım Lenz'in babası, babasının ölümünden sonra dünyaya gelmiş. Lenz –Gettysburg'da ölen– pek çok işe el atmış ve hepsinde başarısız olmuş. Bir dönem Chicago'da, Almanca bir gazetede editörlük yapmış. Yine, sanırım 1856 yılında, yerel seçimlerde aday olmuş ve az bir farkla kaybetmiş. “Tam bir köktenci!” demişti Lenz ve tıpkı bugün sizin peygamberlere, gelecekle ilgili hayal kuran kimselere ve bu dünyanın her türlü derdine deva bulduğunu söyleyen kişilere omuz silktiğiniz gibi, o da omuz silmişti. Lincoln'ün dediği gibi halkın, halk tarafından ve halk için yönetimi sürebilsin diye ölen Yüzbaşı Andrew Lenz'den kalan malvarlığını tespit etmeye geldiklerinde görmüşler ki Yüzbaşı, çok sayıda ufak tefek borçtan ve bir yığın belgeden başka miras bırakmamış. Bir kısmı Birleşik Devletler'e gelmesinden önceki döneme ait her türden belge; günlükler, defterler, haritalar, bildirimler, askerî emirlerin nüshaları, hatta bazı şiirler. Dul eşiyle çocuklarının hayatlarını sürdürmelerine yardımcı dokunmayacak değersiz şeyler. Karısının imdadına yetişen, aşağı yukarı aynı zamanlarda Almanya'daki erkek kardeşlerinden gelen bir miktar para olmuş. Kadın parayı Chicago'daki ilk modaevlerinden birini, State Street'te bulunan Lenore's Ladies Salon'u kurmak için kullanmış ve bu modaevini, büyük Chicago yangınında kül olana kadar, başarıyla yönetmiş.

Lenz, modaevinden söz ederken belli belirsiz gülmüştü; çünkü burası, Andreas (sonraki adıyla Andrew) Lenz'in düşüncesi ve amaçları göz önünde tutulduğunda, bir hayli aykırı düşüyordu. Yine de hızla büyüyen çocuklar ve para isteyen bakkal, kasap düşünüldüğünde son derece gerçekçiydi. Lenz'in –arkadaşım olanın– çok hoş bir gülümsemesi vardı. Pensilvanya Gettysburg'dan bütün Fransa'ya ve oradan da Ren'in öte yakasına kadar her yerdeki kadınların başını döndüren o şey artık her ne ise, bu gülümsemede ondan da biraz vardı. Bana hikâyenin bu kısmından söz ettiğinde savaş neredeyse bitmiş, sadece birkaç zayıf direniş noktası kalmıştı. Barışın hoş bir koku gibi havada asılı kaldığı bir ilkbahardı ve bence hayatlarımızın en güzel ilkbaharıydı. Aramızda belli belirsiz hissedilen, nadir buluşmalarımızın üçüncü kişisi olan o adı konmamış korkuya bile gülüyorduk.

Lenz, küçük aptal bir nehrin üzerindeki küçük aptal bir köprüde, bir *Panzerfaust** ile ateş açan Hitler Gençliği'nden birkaç küçük aptal çocuk yüzünden öldü. Oğlanları yakaladık. Öyle korkmuşlardı ki, acınası bir haldeydiler.

Altı ay kadar sonra Lenz'in dul eşinden, burada aktarmak istediğim bir mektupla birlikte gelen bir paket aldım:

... Andrew bunları size yollamamı istemişti. İlginizi çekebileceğini düşünüyordu. Son izninde, Gettysburg yakınlarındaki karargâhtan eve geldiğinde bundan söz etmişti; belgeleri buldu ve okumaya başladı. Birkaç defa da okyanus ötesindeyken bu konuyla ilgili yazmış ve eklemişti: Eğer bana bir şey olursa...

Kusura bakmayın, belgeleri düzenleyemedim; sadece oldukları gibi paketledim. Ne denli eski oldukları göz önüne alınırsa, fazladan kurcalamanın yarardan çok zarar getirebileceğini düşündüm. Hayır, size dürüst olacağım; bu belgelerle hiçbir ilişkim olsun istemedim. Onlar benim zihnimde, Andrew'un içine doğan ve son görüşmemizde boş yere aklından çıkarmaya uğraştığım ölüm önsezisi ile bağlantılı şeyler.

Andrew'uma iyi bir arkadaş olduğunuz için size minnettarım. Kuşkusuz haklısınız; o mezara rastlamanız tamamen bir tesadüftü, sonradan yaşananlar açısından bir önemi de yok. Yine de bu belgelerin bana geri dönmesini istemiyorum. Ben, birlikte yaşadığım Andrew Lenz'in anılarını saklamak istiyorum; diğerinin anıları isterseniz sizin olabilir.

Saygılarımla,
Elizabeth Lenz

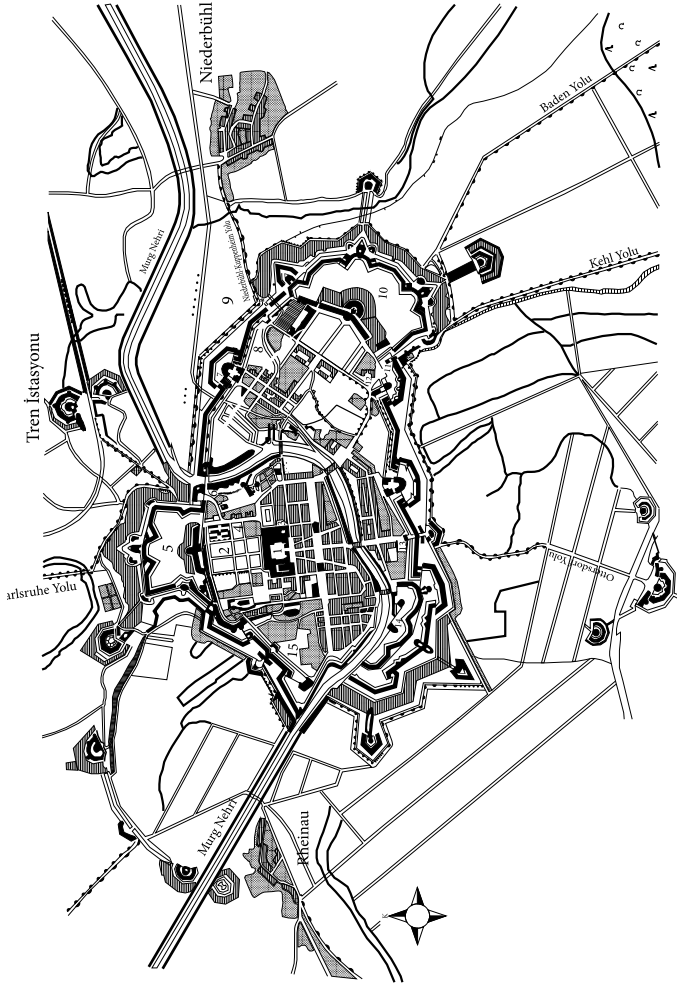
* Alman yapımı ve İkinci Dünya Savaşı sırasında kullanılan tanksavar silahı. Günümüzde kullanılan roketatarların atası kabul edilir. -ed.

BİRİNCİ KİTAP

RASTATT KALESİ'NİN PLANI

1	Sınır Kontu Sarayı	9	Tatbikat Alanları
2	Saray Meydanı	10	Leopold Kalesi
3	Poststraße	11	Kehl Kapısı
4	Türkenlouis Meyhanesi	12	Gromer Bira Fabrikası ve Bira Bahçesi
5	Ludwig Kalesi	13	Ottersdorf Kapısı
6	Karlsruhe Kapısı	14	Friedrich Kalesi
7	Otuzuncu Burç	15	Ren Kapısı
8	Niederbühl Kapısı		

1. Bölüm

Matmazel Lenore Einstein
Rastatt

17 Nisan 1849

Sevgili Lenore,

Beni bu akşamki doğum günü partinize davet etmeniz çok hoş ve düşünceli bir davranış. Ancak korkarım ki gelmemin yaratacağı tek etki, öteki konuklarınızı rahatsız etmek ve sizinle beni, ikimizin de pişmanlık duyabileceği bir davranışa sürüklemek olacaktır. Size mutluluklar diliyor ve sevgilerimi sunuyorum.

Andreas Lenz'in el yazısıyla yazılmış not.

Biranın dibinde kalan tortu Sebastian Stäbchen'in canını sıktı. Cebindeki bozuklukları şöyle bir yokladı, saydı. İdareli olmak zorundaydı. Nerede bu tür bir masrafın dert olmadığı, devletin insanın hizmetine layıkıyla değer biçtiği zamanlar... *Passé!** Nerede büyük işlerde cimri davranmayı sevmeyen Altesleri** Grandük Hükümeti! Polisinden para esirgemek her zaman yanlıştır, ama şimdi, bir devrim daha tam bitmemiş, bir diğerinin de eli kulağındaiken kendi ayağına sıkamak gibi bir şeydi bu.

Stäbchen el etti:

“Bir bira daha!”

Barın arkasındaki iri, yuvarlak, ifadesiz gözler ona dikildi. Bu gözler, adamın sırık gibi vücuduna göre fazla ufak olan bir kafadaydı. Kemerli bir burun, ince dudaklarla, hatırlanması kolay, komiserlikteki dosyaya uyacak bir yüzdü bu: *Frei, Fidel; askerlerin, kale inşaatında çalışan işçilerin, hafifmeşrep kadınların takıldığı “Türkenlouis'in”****

* (Fr.) “Geçti gitti!”

** Kral (imparator) veya kraliçe (imparatoriçe) olmayan, her dereceden hanedan mensupları için kullanılan hitap. -ed.

*** (Alm.) “Türk Louis.” Baden-Baden Sınır Kontu Louis William'ın (Almanca Ludwig Wilhelm, 1655-1707) lakabı. Osmanlı ordularını pek çok kez yenilgiye uğrattığı için bu adla anılmıştır. -ed.

Yeri” adlı meyhanenin sahibi; cumhuriyet yanlısı olduğundan şüphe ediliyor, vesaire vesaire...

Frei birayı getirdi, masayı sildi, bardağı Stäbchen’in önüne koydu, elini uzattı:

“Para!”

“Bana güvenmiyorsun yani?”

“Güvenmiyorum.”

Birkaç asker güldü. Stäbchen irkildi ama aslında askerler ona gülmüyordu, biri bir şaka yapmıştı. ‘Sinirlerime hâkim olamıyorum artık’ diye geçirdi içinden. Onun konumundaki bir adam asabiyeti göze alamazdı, ama önceki yıl yaşanan olaylar, doğrusu oldukça sarsıcıydı. Baden’de iki ayaklanma olmuştu: İsyancılar, asiler, gencecik, en güzel yaşlarındaki adamlar, kraliyet yataklarındaki metresleri çekip almakla ilgili marşlar söyleyerek dağlardan inmişti. Sanki bunun bir faydası olacaktı!..

“Para, lütfen!”

Stäbchen suratını ekşitip parayı ödedi. Meyhaneci, paytak paytak bara doğru yürüdü. Adamın kızıl saçlı başının arkasından, Macaristan’da Türkleri yenen Badenli büyük Sınır Kontu Ludwig’in tırpanının önünde buğday başakları gibi devrilen yeniçerilerin, yuvarlanan sarıklı kafaların, korkunç yaralardan fişkırان koyu kırmızı kanın resmedildiği ve eskilikten kararmış duvar resimleri görünüyordu. Frei bara doğru giderken orada burada duruyor, anlamlı bir omuz silkişle bir şeyler fisildiyordu. Askerlerse sadece masaları yumruklaya yumruklaya gülüyorlardı ve bu kez besbelli ona, Stäbchen’e gülüyorlardı. Neden? Çünkü ne Tanrı’dan, ne kanundan, ne otoriteden, ne subaylarından, ne de polisten korkuyorlardı. Geçen yıla kadar hâlâ var olan disiplin bağları parçalanıyordu. Geçen yıl ayaktakımı kuyruğunu kısıtırıp kaçana kadar ateş edebilirlerdi; bu yılsa böyle bir şey yapmayı asla istemezlerdi. Tüm o özgürlük lakırdılarından, gazetelerden, toplantılardan çıka çıka bu çıktı: anayasa! Sen bunlara bir anayasa verirsen, onlar da dünyanın kendilerine beleş bira ve sosis borcu olduğunu düşünür ve büyüklere itaat de kalmaz.

Bu insanları iyi tanırdı. Orada, Rastatt’taki garnizonda en az iki hafta bulunan her adamın yüzünü bilirdi, hele akıllarından geçenle-

ri çok iyi bilirdi. Köy çocuklarını pek tanımazdı, onlarla doğrudan işi yoktu ama okuma yazması olanları, eski öğrencileri, eski köy öğretmenlerini ve İsviçre'ye, özellikle de Ren nehri üzerinden o büyük orospuya, hastalık yayan Fransa'ya gidip gelen ustaları iyi bilirdi. Üçüncü Alay'da tanımıştı onları; Dördüncüde de. Ağır Süvarilerde ve hepsinden öte topçu birliğinde tanımıştı. Eğer kendisi, Sebastian Stäbchen savaş bakanı olsaydı, topçu birliğini lağvederdi. Top dediğin makine gibi bir şeydir ve eğer bir adam makine kullanıyorsa ona güven olmaz. Çünkü böyleleri hep daha fazlasını ister ve insanlara ezelden beri yetmiş olana kuşkuyla bakar. Aralarından bazıları da, 1848'de hasbelkader başlayan şeyin 1849'da da devam etmesi, döngüsünü tamamlayıp bir nihayete ermesi gerektiğini düşünüyor. Onlara kalsa, 1849 şeytanın yılı olup çıkar!

Atıp tutarlar, vur patlasın çal oynasın eğlenirler! Paydos çalar çalmaz bir o meyhanede, bir bu meyhanede, hanlarda, barlarda, bira bahçelerinde, şarap mahzenlerinde toplaşmışlardı. Maaş diye aldıkları birkaç *kreuzer*'den* de olunca, bunlara bir içki, bir içki daha, sonra bir içki daha ısmarlayacak ve kafalarını en yeni hükümet devirme planlarıyla dolduracak bir iki yurttış illaki bulunur. Ondan sonra da ortada kutsal namına bir şey kalmaz; ne taht, ne kilise, ne mülkiyete saygı, ne de edep!

“Grandük iyi adam!” diye hararetle konuştu biri. “Dürüst adam! Kıymetli adam! Candan biri! Neden? Kimin çıkarını düşünüyor? Elbette ki bizim çıkarımızı. Onun sadece halkı var. Başka da bir şeyi yok. Bizim için endişeleniyor. Karıncalar, beslensinler, buruş buruş kalana kadar özünü kurutsunlar, emip bitirsinler diye en körpe yapraklara kondurdukları yaprak bitlerini nasıl önemserse, o da bizi öyle önemsiyor.”

“Sen yok musun sen!” Kızın biri kendini konuşan adamın kucağına atıverdi; adamın, özenle kırpılmış favorilerine kavuşan kara bıyıklarını okşadı. “Neler de anlatıyorsun öyle! Bunları düşünmek için harcadığın zamanın yarısını bana söyleyecek tatlı sözler bulmak için harcasan keşke!..”

* Geçmişte Avusturya ve Almanya'da kullanılan, düşük değerli madeni para. -çev.

Uzun boylu bir topçu çavuşu koltuğundan fırladı. Asker şapkasını abartılı bir şekilde öne yatırmış halde, ders vermeye koyuldu: “Hayal kurma zamanı değil, tatlım. Bugün bir askerin yapması gerekenlere bir bak. Otuz altı farklı kralı, grandükü, dükü ve prensi olan otuz altı Alman anayurdunu, bazıları anayasalı bazıları anayasasız hükümdarlarını savunmak zorunda. Başımıza bir kayzer bulmak için paralan, büyük Frankfurt kentindeki ulusal meclisimizi saymıyorum bile. Birbirinden farklı doksan üç düğmeyle tokayı parlatıp cilalaması, iki fişekliğini, altı keseyi, iki tozluğ u temizleyip paklaması lazım. Her yanıla bütün tüfeğ in, bizim durumumuzda bir de tüm parçalarıyla birlikte topun bakımı ve temizlenmesi de cabası. Ayrıca, Altesleri Grandük ile onun sonsuz bilgelikte –büyük, orta, küçük mevkilerde– elli bin bürokrattan oluşan yönetimi var. Ama onların öd ü ko ptuğ u için, askerler de dahil Baden halkının toplantı özgürlüğ ünü biz, kendimiz, sağlarız. Bu nedenle bir araya gelip konuşuruz, bir şeyler düşünmeye çalışırız. Ama Almanya’da bu işler çok zordur; çünkü düşünmek otuz üç yıl, hatta daha uzun bir süre boyunca en kötü suçlardan biri olmuştur!”

Kızı diğer adamın kucağ ından kaldırdı ve alkışlar arasında, soluğ u kesilen kız onu itinceye dek ö ptü. Sonra kadehini kaldırdı, “Özgürlük!” diye bağırdı ve bir sandalyeye yığılıp kaldı.

Sarkık memeli, sarışın kız adama küfürler ediyordu: Onu ne sanıyordu, kendini ne sanıyordu? Etraflarında daha fazla kız, daha fazla asker toplaşmış, tezahüratta bulunuyordu. Yalnızca bir düzine kadar kale işçisi, çiçek desenli yeleğ iyle ortalarında oturan adama arada bir söyledikleri hariç, köşelerinde sessiz ve sıkıntılı kaldı.

Stäbchen dikkatini bu adama yöneltti. Komiserlikte onunla ilgili bir dosya vardı: *Comlossy, Bruno; kırk sekiz yaşında; şemsiye ve güneşlik imalatçısı*, bir de ince şeritlerden imal edilen çirkin çirkin şeyler üretir. Şu askerlerin, çoğunlukla daha zeki adamların bunların kulağ ına üflediğ i şeylerin tekrarından ibaret büyük büyük lafları yok mu! Sütten çıkma ak kaşık gibi duran, kenar mahalledeki küçük dükkânında şemsiye imal eden ve yakalanacağını bildiğ i yerlere gitmeyen şu Comlossy’yi al örneğ in. İşte onun gibi adamlar şehrin her yerinde, grandükaliğ in her yerinde, Almanya’nın her yerindeydi: kendi ağları

ve bağlantıları olan, kimi bilinen ama çoğu bilinmeyen, ajanlardan, kulüplerden ve derneklerden oluşan gizli bir ağ.

Bu düşünce Stäbchen'i hırsla kıvrandırdı, eli birasına gitti. Görünen o ki bu ağ her yere sızmıştı, hatta geçen yılki isyanların beyni ve ikinci isyancı yürüyüşünün lideri Struve'yi tuttukları kaledeki Otuzuncu Burç'a, burcun kalın duvarlarının en dibindeki zindanlara kadar uzanıyordu. Stäbchen dikkatini koruyarak bir yudum aldı ve mavi elbiseli askerle işçilerin üzerinden, arka odanın meşe kapısına baktı. O odada, o kapının arkasında, tam şu anda, hapisteki liderin karısı Bayan Struve oturmuş, beyaz keten üzerinde servis edilen güzel akşam yemeğini yiyor ve garnizonun bazı genç subayları tarafından ağırlandırıldı.

Stäbchen, Bayan Struve'nin –eğer kocası gibi vejetaryen değilse– muhtemelen şu anda yemekte olduğu, Türkenlouis'in *spécialité de la maison*'u* olan dana rostoyu düşünerek yutkundu. Gerçi kadının çekici vücudu ve yakıcı koyu renk gözleri düşünülürse, vejetaryen olması pek mümkün görünmüyordu. Peki orada, Rastatt'ta ne arıyordu? Sadece kocasını ziyaret etmek mi istemişti, yoksa bundan fazlası mı vardı? Kalma izni bile yoktu; komutandan izin istemiş ama bu istemi henüz kabul edilmemişti. Zaten kendi de güç bela hapisten kurtulmuştu. Yeni bir tutuklanmaya davetiye mi çıkarıyordu? Bu kalabalığın içinde onunla görüşmek, ona bilgi aktarmak, tavsiye veya talimatlarını öğrenmek için bekleyen kimdi? Nasıl bir subay, hapisteki bir devrimcinin karısıyla arkadaşlık ederdi?

Ötedeki kızlar, Karlsruhe'deki süvari kışlalarını alay doktorunun eşliğinde dolaşarak en büyük müstemilatlı acemi erleri seçmeyi âdet edinmiş olan, Grandük'ün yeğeni Prenses Louise'ye dair bayat hikâyeleri çılgınlık atarak dinliyorlardı. Dördüncü Alay'ın bölüklerinden birinde aşçı olan solgun yüzlü veremli onbaşı, kişner gibi, "İşte adları buradan geliyor!" dedi.

"Ne adı?" diye sordu sarışın, soluk soluğa.

"Pis kokulu kuyruklar," dedi aşçı. "Süvarilere pis kokulu çizmeler denir, ama biz prensesin özel korumalarına pis kokulu kuyruklar deriz, çünkü..."

* (Fr.) "Lokantanın özel yemeği." –çev.

“Ayrıntıya gerek yok,” dedi uzun boylu topçu çavuşu, “kızlar her şeyi biliyor zaten!”

“Umurumda değil,” dedi bir başka çavuş; sert, ufak tefek bir adamdı, yüzünde, sanki öfkeden ayrı ayrı seçiren parçalar oluşturan çizgiler vardı. “Bırakın istedikleri süvarileri alsınlar. Benim ülkemde, her celp döneminde gelenlerin üçte ikisini geri göndermek zorunda kalırız, çünkü ya normalden kısıadırlar ya da guatr hastasıdırlar. Yine de kalanlar, bütün Almanya’daki prenseslere damızlık olmaya yeter. Ama iş paramı çalmaya gelince, orada duracaksın! O para için, Yakup’un Rahil için hizmet ettiği gibi, on dört yıl sadakatle hizmet ettim ben.”

Stäbchen kulak kesildi. Hükümetin, ek ödenek paralarını çalması orduda büyük bir skandala neden olmuştu ve kapanmayacak bir yara gibi görünüyordu.

“Nasıl oluyor da bugün, orduya girdiğim günkü kadar fakir ve bir o kadar da çulsuzum?” Çavuş, bira kupasını parçalayacakmış gibi kavradı. “Zengin oğlanlar yumuşak yataklarında uyusun, rahat bir hayatları olsun diye onların yerine ben canımı ortaya koyuyorum ve *kendi* hayatımın her üç yılına karşılık o zarif oğlanların babalarından, Baden kuru ile altı yüz florin alıyorum. Ama parayı *elime* vermezler! Yok, olmaz, ben soylu ve iyi terbiye görmüş biri değilim; bana güven olmaz. Parayı alıp kaçıveririm sonra. O zaman ordu ne yapar? Bu yüzden parayı bir hesaba yatırırılar –hükümetimin himayesinde, benim için açılan bir hesaba. Paramı hükümete emanet ederim. Hem bir kez değil, iki kez değil, üç kez değil, tam dört kez -köyümde biraz toprak, küçük bir ev, biraz büyükbaş, bir de eş almaya yetecek kadar para...” Kendisine bakan kıza kaşlarını çattı, “Seni değil!” dedi, “bir eş! Ama artık para yok. Para gitti, kayboldu, uçtu gitti. Hükümetim diyor ki ‘Artık ek ödenek yok. Herkes başının çaresine bakacak! Herkes eşit!’ Benim eşitlikle bir derdim yok. Başka birinden daha iyi ya da daha kötü olmak istemem ki. Ama benim param nerede? Ben onu soruyorum. Kim aldı benim paramı? Ya da gittiyse bu para, dibine darı eken kim? Kötü yollarda kullanan kim? Çarçur eden kim? Bu eşitlik mi? Grandük’ün koruyacağım diye yeminler ettiği anayasada bu mu yazıyor?”

Stäbchen'in içinde bir şeyler eridi gitti. Yüzü çizgi çizgi olan bu çavuşu tanırdı. Genelde sakin, sicili temiz, güvenilir, görev bilinci yüksek, yani iyi bir ordu için lazım olan meziyetlere sahip bir adamdı. Arka odanın meşe kapısı bir anlığına açıldı, meyhaneci elinde yeni bir şarap şişesiyle odaya girdi. Stäbchen'in gözü, odada oturan kadına ve aval aval kadına bakan genç bir subaya ilişti. Başka bir adamsa kapı açılınca gerilmişti. Bu, artan tedirginliğe aşırı duyarlı olan Stäbchen'in gözünden kaçmadı.

Adam bir kenara çekilmiş, tek başına oturuyordu. Kısa boylu, kaslı biriydi; köşeli bir çenesi ve kararlı çizgileri olan bir alnı vardı. Aslında göze batmayan bir tipti; az önceki ani hareketi olmasaydı onun farkına bile varmazdı. Stäbchen hızlı dosyalama sistemine, yani hafızasına başvurdu, ama hiçbir şey bulamadı. Yabancıyı yarı kapalı göz kapaklarının altından incelemeye başladı. Adam, yeniden, sözde etrafıyla ilgisiz tavrına büründü. Elleri masanın üzerinde, geniş başparmaklarını hafif hafif birbirine vuruyordu. Yeni biri mi? Bu garnizona başka bir yerden tayin edilmiş bir asker mi? Derken Stäbchen'in gözleri üniformanın koyu mavisine tezat oluşturan gümüş rengi düğmelere takıldı. Ordu, ucuz pirinçten sarı düğmeler kullanırdı. Bir tek, nedendir bilinmez, Freiburg'un dışındaki İkinci Alay'ın gümüş rengi düğmeleri vardı. Freiburg'dan bir adam, burada, Rastatt'ta, kalenin içinde, cumhuriyet yanlısı olduğundan şüphe edilen Fidel Frei diye bir adamın işlettiği "Türkenlouis'in Yeri" adlı meyhanede ne yapıyordu? Hem de Madam Amalia Struve ile aynı çatı altında... Derdi neydi?

Arkasından gelen ani gürültüyle yerinden sıçradı.

"Lenz!" diye bağışıyorlardı:

"Oğlandan ne haber, Lenz!"

"Kızdan ne haber, Lenz?"

"Yine mi Josepha'ya döndün?"

"Gel gel! Buraya gel! Bizimle otursana!"

"Yeni şarkı var mı, Lenz?"

"Yok yok, sen ötekini söyle bize. Hani o herkesi; prensi, rahibi ve tefeciyi sırtında taşıyan askerle ilgili olanı!"

Stäbchen, gümüş rengi düğmeli askerin Lenz'e ve onunla birlikte gelen kadına göz atıp sonra çabucak gözlerini kaçırdığını gördü. 'Ne

kötü oyunculuk,' diye düşündü. Freiburg'daki İkinci Alay'dan gelen adam bu işi hiç bilmiyordu, çünkü Lenz ve kadın öyle dikkat çekici bir çiftti ki, adam doğal bir merak sergilese daha az şüphe çekmiş olurdu.

Stäbchen sırttı.

'Dikkat çekici bir çift,' diye düşündü. İki yakışıklı dosya birbirini bulmuştu: biri siyasi, diğeri profesyonel. Josepha, sadece yarbay ve üstü rütbedekilerin hanımlarının kıyafetlerini diktirdikleri Matmazel Laroche'da terzi olarak da çalışıyordu.

Lenz, asker şapkasını kancaya astı. Barut grisi düşünceli gözleri, Stäbchen'e takıldı. Vücudu kıvrım kıvrım Josepha, Lenz'in koluna yapışmıştı. Kız başını iki yana salladı: yumuşak bir ikaz. Kızıla çalan kahverengi saçları, yarı çıplak omuzlarının üzerinde dalgalanıyordu. Stäbchen'in ağzı kurudu.

Lenz, elini açarak, boшта kalan kolunu uzattı. Fidel Frei'in barın altından çıkardığı gitarı ona uzattılar. Kendini kızdan kurtardı. Elinde gitarla ilerledi, sanki küçük adam orada oturmuyormuş gibi, çizmesinin ucunu Stäbchen'in sandalyesinin kenarına koydu, gitarı yavaş yavaş akort etti ve nihayet bir melodiye başladı.

"Hayır," dedi, hafifçe kaşlarını çatarak. "Şarkı söylemeyeceğim; size bir şiir okuyacağım. Benim yazdığım bir şiir değil. Uzun zaman önce Paris'te yaşamış ve hayatı çok sevmiş, Villon isimli birinin şiiri."

Kendini, Lenz ile birlikte kalabalığın ilgi odağında bulan Stäbchen kalkmaya davrandı. Ama Lenz daha hızlıydı. Tellere vuran el, güçlü bir şekilde Stäbchen'in omzuna indi; oturması için sessiz bir davetti bu.

Lenz, yumuşak, insanları derinden etkileyen ve duygusal bir atmosfer yaratan, yarı hüznü yarı alaycı bir sesle başladı. Sadece Villon'un şiirini aktarmıyordu; şimdi o Villon'un ta kendisi olmuştu: Teslimiyetine gülen, yok olup gidişyle flört eden, herkesten af dileyen Villon'du. Keşişler, rahibeler ve dazlak rahipler, cenneti satanlar; dar, kısa kıyafetleri içindeki bâkireler; çevikliklerini kaybetmiş sarsak ihtiyarlar; hoppalar ve züppeler; çıplak memeli fahişeler; pezevenkler ve hırsızlar; hilebazlar, dolandırıcılar, düzenbazlar; katiller, eli kanlı caniler... Villon hepsinin önünde tevazuuyla eğildi, hepsinden af diledi ve aynı zamanda hepsine birden takıldı...

Lenz sesini yükseltti:

Ama polisten değil!

Sesi çınılıyordu:

...ağzımdan kuru ekmeğimi,
son içkimi alan polisten değil!
Ben ölüm döşegimde bile
Lanet okurum onlara,
Ve hep dua ederim, ağır, demir çekiçlerle
Vuralım suratlarının orta yerine diye!..

“Hayır!”

Stäbchen paniklemiş, kontrolünü kaybetmişti. Gözleri, sırtıtan yüzlerin üzerinde dolaşıp duruyordu. “Hayır!” dedi bir kez daha, sesi ona yöneltilen tehdit karşısında tizleşmişti. Derken kollarını kaldırdı, kuşatmayı körlemesine yarıp geçerek kapıya yöneldi ve tökezleyerek dışarı çıktı.

Güldüler. Tekrar yerlerine oturup bacaklarını döve döve, kızların kalçalarına şaplak ata ata, kasıkları ağrıyana kadar güldüler. İşte bu onların Lenz’iydi! İşte o, hepsinin hissettiklerini söze döken, kendisinin ya da başkasının sözleriyle bu hisleri anlatan adamdı. Bir anayasa iyiydi, özgürlük daha iyiydi ve cumhuriyet hepsinin en iyisi olabilirdi. Ama *ağır, demir çekiçlerle suratlarının orta yerine vurmak!..* Almanya’da hep emirlere itaat ederek, hep otoritenin eteklerini öperek kaç yüzyıl beklemişlerdi? Zamanı gelmemiş miydi artık? Geçen yıl uzak Prusya’da, Berlin’de bir kral, devrimin şehitlerine şapka çıkarmaya zorlanmıştı. Prens Wilhelm de İngiltere’ye kaçmak zorunda kalmıştı. Evet, işler tekrar durulmuştu, ama bu henüz askıda bir barıştı. Reich’in yeni parlamentosunun bulunduğu Frankfurt’taki kilisede durup dinlenmeden özgürlük üzerine bitmez tükenmez konuşmalar yapılıyordu. Ama Baden Grandükaliği’nda veya başka yerlerde yeni hareketlenmeler olabilirdi. Ren nehrinin öte tarafından, Fransa’dan çalkantı haberleri gelebilirdi. Veya dokumacıların tezgâhlarını yaktığı Silezya’dan. Ya da halkın silahlanıp başkaldırdığı ve Avusturya İmparatoru’nun birliklerini önüne kattığı Macaristan’dan. Vurun suratlarının orta yerine, bir kez ve son kez! Tanrım, bunu yapabilir miyiz? Gücümüz var mı?

Lenz'in şiir okuduğu sırada açılan meşe kapı, handan ayrılan iki subayın ardından tekrar kapandı. Ya yemekleri bitmişti ya da boylarından büyük bir işe kalkışmak istemediklerinden geri adım atmışlardı. Salonu bir baştan ötekine yürümeleri gerekti. İlgisiz görünmeye çalıştılar ama peşlerindeki sessizlik kışkırtıcıydı. Hızlandılar. 'Böyle bir kadının,' diye düşündü Yüzbaşı, 'böyle bir yerde kalmak zorunda olması ne acı.' Teğmen'se düşünmüyordu, sadece Amalia Struve'nin bıraktığı izlenimle doluydu: Onun beyaz, geniş alnı, etkileyici bakışı, zekice ve çoğu zaman anlayamadığı o konuşmaları, candanlığı... Şimdi de, ona zerre kadar benzemeyen, ancak onunla bir ilişkisi varmış gibi görünen tüm bu insanlar vardı. Yüzbaşı caddeye çıktığına memnun oldu; duyulmayacak bir sesle küfrederek kapıyı güm diye kapattı.

• • •

Gümüş rengi düğmeli asker yavaşça kalktı. Küçük, inceleyen gözleriyle Josepha'yı, onun dolgun dudaklarını, köprücük kemiğinin hoş çukurunu süzdü. Giderek açlığa dönüşen bu göz gezdiriş, kadının memelerinin arasından akan gölgeyi takip etti ve dama desenli pamuklu giysisinin yakasının görüş alanını kapadığı noktada durdu. Asker bir an için gözlerini kapadı, tekrar açtı, kararlı bir şekilde Lenz'e doğru ilerledi, elini uzattı ve "Ben, Freiburg'dan Christoffel," dedi.

Arada olup bitenler Lenz'in dikkatini çekmiş olsa bile onu rahatsız etmemişti. Yanındaki kızdan ne kadar emin olduğunu gösteren bir kayıtsızlık içinde yavaşça, incelikle hareket ediyordu. 'Pek de yakışıklı denilecek bir adam değil,' diye düşündü Christoffel. Lenz'in gözleri kaşlarının gölgesinde kalıyordu, yeni tıraşlanmış yanakları çöküktü, sert ifadeli bir ağzı vardı. 'Ama kadınlar konusundaki zevki tartışılmaz.' Bir zamanlar yılda iki kez köyüne gelip kap kakacak, çatal bıçak falan satan topal bir adam vardı. Adamın gülüşü, görebileceğiniz en çarpık gülüştü; ağzında neredeyse diş yoktu, bir kulağı kesikti, saçları pis ve keçeleşmişti. Ama adam istediği kadını seçip alırdı. Kadınlar o nereye gitse peşinden gider, adamın gözünün içine bakar, neredeyse ağzının içine girerlerdi. İçlerinden birine, neden ciğerin peşinden koşan kedi gibi bu adamın peşinden koştuğunu sorsanız kızarır, kıkırdayarak "Ne bileyim" derdi, "bu adamda bir şey var..."